

CATORZE PREGUNTES SOBRE LA VIDA I LA MORAL EN LA UNIÓ SOVIÈTICA ¹

Lev Trotski

17 de setembre de 1932

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es – des de: “Cartoce preguntas sobre la vida y la moral en la Unión Soviética”, en *Escritos*, Tom III, volum 2, Editorial Pluma, Bogotà, 1977, pp. 276-289.

En els Estats Units hom discuteix sovint el problema del reconeixement de la Unió Soviètica. Naturalment, el reconeixement diplomàtic no implica que cada una de les parts aprova la política de l'altra. Fins ara el no reconeixement de la república soviètica s'ha basat fonamentalment en raons de caràcter moral. Les preguntes que em plantejà el director de *Liberty* es refereixen a aqueix tipus de temes.

1.- L'estat soviètic transforma els homes en robots?

Per què? Això és el que jo pregunte. Els ideòlegs del sistema patriarcal com Tolstoi o Ruskin diuen que la civilització industrial converteix el camperol lliure i l'artesà en trists autòmats. En aquestes últimes dècades s'ha llançat aquesta acusació fonamentalment contra el sistema industrial d'Amèrica del Nord (taylorisme, fordisme).

¿Es que potser escoltarem ara els clamors de Chicago i Detroit contra la màquina que destrueix l'ànima? ¿Per què no tornar a la destal de pedra i la cabanya de fang, a cobrir-se amb pells d'ovella? No; ens neguem a fer-ho. Al terreny de la mecanització la república soviètica és com a màxim una deixeblla dels Estats Units... i no té intencions de quedar-se a meitat de camí.

Però tal vegada la pregunta no es refereix al treball mecanitzat sinó a les característiques de l'ordre social. ¿No serà que en l'estat soviètic els homes s'estan convertint en robots perquè les màquines són de propietat estatal i no privada? Basta de plantejar clarament la pregunta per a demostrar que no té cap fonament.

¹ “Catorze preguntes sobre la vida i la moral en La Unió Soviètica”, *Liberty*, 14 de gener de 1933, on es publicà sota el títol “Està la Rússia soviètica en condicions d'ésser reconeguda?”

Finalment, queda en peu la qüestió del règim polític, de la dura dictadura, la màxima tensió de totes les forces, el baix nivell de vida de la població. No tindria cap sentit negar aquests fets. Però no són tant l'expressió del nou règim com de la terrible herència de l'endarreriment.

A mesura que s'eleva el benestar econòmic del país la dictadura s'haurà d'ablanir i suavitzar. El mètode actual de *disposar dels homes* deixarà pas al de *disposar de les coses*. El fi del camí no és el robot sinó un tipus d'home superior.

2.- *Està l'estat soviètic totalment dominat per un petit grup que des del Kremlin exerceix poders oligàrquics amb el pretext de la dictadura del proletariat?*

No, no és així. La mateixa classe pot, segons les circumstàncies, governar valent-se de diferents sistemes i mètodes polítics. Així, la burgesia en la seua trajectòria històrica governà a través de la monarquia absoluta, el bonapartisme, la república parlamentària i la dictadura feixista. Totes aquestes formes de govern serveixen el seu caràcter capitalista ja que les riqueses més importants de la nació, l'administració dels mitjans de producció, de l'educació i la premsa segueixen a mans de la burgesia i les lleis protegeixen primer que res la propietat burgesa.

El règim soviètic és el govern del proletariat, més enllà de l'amplitud del sector que *en la immediatesa* concentra el poder.

3.- *Els soviets els robaren l'alegria als xiquets i transformaren l'educació en un sistema de propaganda bolxevic?*

L'educació dels xiquets sempre i per tot arreu ha estat lligada amb la propaganda. La propaganda comença convencent sobre els avantatges del mocador sobre els dits i s'eleva després als avantatges de la plataforma demòcrata sobre la republicana o viceversa. L'educació religiosa és propaganda; segurament ningú es negarà a admetre que Sant Pau fou un gran propagandista.

L'educació universal que imparteix la república francesa està imbuïda fins a l'os de medul·la de propaganda. La seua idea fonamental és que a la nació francesa o, més precisament, a la classe dominant de la nació francesa li són inherents totes les virtuts.

Possiblement, ningú negue que l'educació que reben els xiquets soviètics també és propaganda. L'única diferència rau en què als països burgesos hom tracta d'inculcar-li al xiquet respecte per les *velles* institucions i per idees que es donen per acceptades. A l'URSS es tracta d'idees noves, i per això la propaganda resulta més evident. "Propaganda", en el mal sentit de la paraula, és el nom que se li dóna generalment a la defensa i difusió de les idees que a hom no li agraden.

En les èpoques conservadores i estables la propaganda quotidiana passa desapercebuda. En les èpoques revolucionàries la propaganda adquireix generalment un caràcter bel·licós i agressiu. Quan torní amb la meua família de Canadà a Moscou, a principis de maig de 1917, els meus dos fills estudiaren en un “gimnàs”, (és a dir, una escola secundària) a què concorrien els fills de molts polítics, entre ells els d’alguns ministres del Govern Provisional. En tot el gimnàs hi havia només dos bolxevics (els meus fills) i un tercer simpatitzant. Tot i el reglament oficial, “l’escola ha d’ésser apolítica”, el meu fill, que a penes tenia dotze anys, fou despietadament colpejat per ésser un bolxevic. Des que fui electe president del Soviet de Petrograd al meu fill mai se l’anomenava d’una altra manera que “el president” i els càstigs es redoblaren. Era propaganda contra el bolxevisme.

Els pares i mestres partidaris de la vella societat clamen contra la “propaganda”. ¿Si un estat ha de construir una societat nova, com no va a començar per l’escola?

“La propaganda soviètica els roba als xiquets l’alegria?” Per quina raó i de quina manera? Els xiquets soviètics juguen, canten, ballen i ploren com tots els altres xiquets. Fins als observadors malvolents admeten l’atenció inusual que presta l’estat soviètic a la infància. La mortalitat infantil ha descendit a la meitat de la xifra usual en l’antic règim.

És cert que als xiquets soviètics no se’ls parla del pecat original ni del paradís. En aquest sentit es podria dir que als xiquets se’ls roba l’alegria de la vida després de la mort. Com no sóc un expert en la matèria no m’atrevisc a jutjar la magnitud de la pèrdua. No obstant això, els dolors d’aquesta vida tenen una certa prioritat sobre les alegries de la vida futura. Si als xiquets els proporciona hom la quantitat necessària de calories l’abundància de la seua vida actual serà motiu suficient d’alegria per a ells.

Fa dos anys vingué de Moscou el meu nét. Encara que no sabia absolutament res de Déu, no poguí descobrir en ell tendències essencialment pecaminoses, excepte la vegada en què, amb l’ajuda d’alguns diaris, assolí obstruir totalment les canonades del lavabo. Per tal que pogués relacionar-se amb altres xics en Prinkipo haguérem d’enviar-lo a un jardí d’infants dirigit per monges catòliques. Les bones germanes no feien més que lloar la moral de mon ateuet que ara té quasi set anys.

Gràcies a aquest mateix nét, l’any passat em posí força al corrent dels llibres russos per a xiquets, tant dels soviètics com dels emigrats. En ambdós hi ha propaganda. No obstant això, els llibres soviètics són *incomparablement* més frescs, més actius, més plens de vida. L’homenet llegeix i escolta aquests llibres amb el major plaer. No, la propaganda soviètica no li roba l’alegria a la infància.

4.- *Destruïx el bolxevisme deliberadament la família?*

5.- *Es rebel·la el bolxevisme contra tots els valors morals establerts respecte al sexe?*

6.- *És cert que la bigàmia i la poligàmia no són punibles en el sistema soviètic?*

Si es considera “família” la unió compulsiva basada en el contracte matrimonial, la benedicció de l'església, el dret de propietat i l'acta de matrimoni, llavors el bolxevisme ha destruït d'arrel aquesta família policial.

Si s'entén per “família” la dominació il·limitada dels pares sobre els fills i la carència de drets legals per part de l'esposa, llavors, malauradament, el bolxevisme no destruï per complet aquest llast de la vella barbàrie social.

Si s'entén per “família” la monogàmia ideal (no en el sentit legal sinó real), llavors els bolxevics no podien destruir allò que mai existí sobre la terra, excepte afortunades excepcions.

Manca absolutament de tot fonament l'afirmació que la llei soviètica de matrimoni ha incentivat la poligàmia i la poliàndria. No hi ha, ni pot haver-hi, estadístiques (reals) sobre les relacions matrimonials. Però fins i tot sense columnes de dades pot hom afirmar amb certesa que la quantitat d'adulteris i matrimonis naufragats a Moscou no és major que la de París, Nova York o Londres, i (qui sap?) potser més baixa.

La lluita contra la prostitució fou molt enèrgica i donà resultats força bons, la qual cosa demostra que els soviets no tenen intenció de tolerar la desenfrenada promiscuïtat que aquella reflexa de la manera més destructiva i maligna.

L'ideal és el matrimoni prolongat i permanent basat en l'amor i la cooperació mutus. La influència de l'escola, la literatura i l'opinió pública soviètiques hi tendeixen. Alliberat de les cadenes de la policia i el clero, més tard també de les de la necessitat econòmica, el lligam entre home i dona trobarà una expressió pròpia, que estarà determinada per la fisiologia, la psicologia i la preocupació pel benestar de la raça humana. El règim soviètic encara està lluny d'haver solucionat aquest com tants d'altres problemes, però ha creat bases serioses per a la seua solució. De totes maneres el problema del matrimoni ha deixat el terreny de la tradició acrítica i de la força cega de les circumstàncies per a passar al de la raó col·lectiva.

En la Unió Soviètica neixen anualment cinc milions i mig de xiquets. Els naixements excedeixen als decessos en més de tres milions. En la Rússia tsarista mai hi hagué tal creixement de la població. Aquest sol fet impedeix parlar tan sols de desintegració moral o de disminució de les forces vitals de la població russa.

7.- És cert que l'incest no és considerat una ofensa criminal?

He d'admetre que mai m'interessí en aquest problema des del punt de vista de la persecució criminal, de manera que per a contestar hauria d'informar-me sobre allò que en diu la llei soviètica, si és que en diu quelcom. No obstant això, crec que aquesta qüestió pertany més als camps de la patologia i l'educació que al de la criminologia. L'incest disminueix les qualitats necessàries per a la supervivència de la raça humana. Per aqueixa raó la gran majoria de les persones sanes el consideren una violació de les pautes normals.

L'objectiu del socialisme consisteix en fer racionals no sols les relacions econòmiques sinó també, en tot allò possible, les funcions biològiques de l'home. Ja avui les escoles soviètiques fan molts esforços per aclarir als xiquets sobre les necessitats reals del cos i de l'ànima humans. No tinc motius per a creure que els casos patològics d'incest siguin més nombrosos en Rússia que en altres països. A més a més, m'incline a sostenir que en aquest terreny la intervenció jurídica no és beneficiosa. Discutisc, per exemple, que la humanitat haja sortit guanyant quan la justícia britànica envià Byron a la presó.

8.- És cert que es pot obtenir el divorci només demanant-lo?

Per descomptat que és cert. Hauria estat més adequat fer una altra pregunta: "És cert que encara hi ha països en què no es pot obtenir el divorci per la simple demanda d'una de les parts?"

9.- És cert que a l'URSS no hi ha cap respecte per a la castedat dels homes i les dones?

Crec que en aquest aspecte allò que ha disminuït no és el respecte sinó la hipocresia.

Per exemple, ¿potser Ivar Kreuger, el rei dels fòsfors a qui en vida es descrivia com un auster asceta i irreconciliable enemic dels soviets, no ha denunciat més d'una vegada la immoralitat dels xicots i xiques russos de la Joventut Comunista, que no feien beneir les seues abraçades per l'església? Si no hagués estat pel seu naufragi financer, Kreuger se n'hauria anat a la tomba com un home que actuava honradament en el mercat de valors i, a més a més, com un pilar de la moralitat. Però ara la premsa informa que la quantitat de dones que mantenia Kreuger en els distints continents era diverses vegades major al nombre de xemeneies de les seues fàbriques de fòsfors.

Les novel·les franceses, angleses i nord-americanes descriuen famílies dobles o triples presentant el fet com a regla general, no com a excepció. Un jove observador alemany molt ben informat, Klaus Mehnert, que recentment ha publicat un llibre sobre la joventut soviètica, diu: "És cert que els joves russos

no són models de virtut [...], però moralment no són per cert inferiors als alemanys de la mateixa edat.” Crec que té raó.

Al febrer de 1917, estant a Nova York, observí una vegada en un vagó subterrani unes dues dotzenes d'estudiants amb les seues núvies. Encara que al cotxe hi havia una quantitat de gent que no era del seu grup, la conducta d'aquestes parelles vivaces era tal que hom es veia obligat a fer-se la reflexió que, si aquests joves creien en principi en la monogàmia, en la pràctica hi arribaven pels camins més desviats.

L'abolició de la llei seca a Amèrica del Nord de cap manera significa que la nova administració estiga a favor d'estimular la beguda. De la mateixa manera, l'abolició pel govern soviètic d'una quantitat de lleis que suposadament protegien la llar, la castedat, etcètera, de cap mode significa que es vullga destruir la permanència de la família o impulsar la promiscuïtat. Simplement es tracta d'arribar a través de l'elevació del nivell material i cultural a allò que hom no pot assolir per mitjà de la prohibició formal o la prèdica sense vida.

10.- És l'objectiu últim del bolxevisme reproduir en la vida de l'home l'etapa del rusc o del formiguer?

11.- En què es diferencia l'ideal del bolxevisme del nivell de civilització que predominaria sobre la terra si els insectes tingueren el control?

Ambdues preguntes són tan injustes amb els insectes com amb els homes. Les formigues i les abelles no tenen per què respondre per les monstruositats de què està infestada la història de la humanitat. D'altra banda, per roïns que siguen els éssers humans, tenen possibilitats inaccessibles per a qualsevol insecte. No seria difícil demostrar que l'objectiu dels soviets és precisament destruir les característiques “formigolenques” de la societat humana.

És un fet que entre les abelles i les formigues hi ha distintes classes: algunes treballen o barallen, d'altres s'especialitzen en la reproducció. S'hi pot veure, en aqueixa especialització de les funcions socials, l'ideal del bolxevisme? Aqueixes són més aïna les característiques de la civilització actual, portades fins als seus límits màxims. Algunes espècies de formigues esclavitzen les seues germanes formigues de distint color.

El sistema soviètic no s'hi assembla en res. Les formigues, per la seua banda, no produïren un John Brown ni un Abraham Lincoln.

Benjamí Franklin descrigué l'home com “l'animal que fabrica ferramentes”. Aquesta notable caracterització constitueix la base de la interpretació marxista de la història. La ferramenta creada alliberà l'home del regne animal i impulsà el treball de l'intel·lecte humà; provocà els canvis de l'esclavisme al feudalisme, al capitalisme i al sistema soviètic.

La idea que, evidentment, hi ha darrere de la pregunta és la que el control general ha de matar la individualitat. ¿Els mals del sistema soviètic residirien, doncs, en el seu control excessiu, no és així? Però ja hem vist que en altres preguntes s'acusa el sistema soviètic de negar-se a posar sota el control estatal els més íntims aspectes de la vida personal, l'amor, la família, les relacions sexuals. La contradicció és perfectament òbvia.

Els soviets de cap manera es proposen controlar les forces intel·lectuals i morals de l'home. Al contrari, a través del control de l'economia volen alliberar la personalitat de cada individu del control del mercat i de les seues forces cegues.

Ford organitzà la producció d'automòbils en sèrie, la qual cosa li permeté obtenir un rendiment enorme. L'objectiu del socialisme, des del punt de vista dels principis de la tècnica productiva, és organitzar tota l'economia nacional i internacional sobre aqueix sistema, basant-se en un pla de conjunt i en una distribució precisa de totes les seues parts. El principi de la producció en cadena transferit d'algunes fàbriques aïllades a totes les fàbriques i granges produiria tals resultats que, en comparació, els èxits de Ford semblaran els d'un miserable taller artesanal dels afores de Detroit. Una vegada que l'home haja conquerit la naturalesa ja no haurà de guanyar-se el pa amb la suor de la seua front. Aqueix és el requisit fonamental per a l'alliberament de la personalitat.

Quan baste, diguem-ne, amb tres o quatre hores de treball diari per a satisfer amb escreix les necessitats materials, cada home i cada dona tindran vint hores lliures de tot "control". Els problemes educatius, de perfeccionament de l'estructura física i espiritual de l'home, esdevindran el centre de l'atenció general. Per primera vegada les escoles filosòfiques i científiques, les distintes tendències literàries, arquitectòniques i artístiques en general seran d'interès vital no sols per a un estrat privilegiat sinó per a tota la massa de la població. Alliberada de la pressió de les forces econòmiques cegues, la lluita entre els grups, tendències i escoles serà una lluita d'idees, d'un caràcter profundament desinteressat. En aquest clima no s'esgotarà la personalitat humana; al contrari, florirà plenament.

12.- És cert que el sovièticisme ensenya els xiquets a no respectar als seus pares?

No; així generalitzada, aqueixa afirmació és una simple caricatura. No obstant això, és cert que els ràpids progressos en la tècnica, les idees o els costums generalment disminueixen l'autoritat de les generacions anteriors, incloent-hi la dels pares. Quan els professors ensenyen la teoria de Darwin, és inevitable que es lesione l'autoritat dels pares que creuen que Eva sortí de la costella d'Adam.

En la Unió Soviètica tots els conflictes són incomparablement més aguts i dolorosos. Les actituds dels joves comunistes han de xocar inevitablement als

pares que encara volgueren casar els seus fills i filles segons el seu bon saber i entendre. El soldat de l'Exèrcit Roig, que ha après a manejar el tractor i la recol·lectora, no pot acceptar l'autoritat tècnica de son pare, que treballa amb un aladre de fusta.

El pare ja no pot mantenir la seua dignitat simplement assenyalant la icona i reforçant aquest gest amb una bufetada en la cara. Els pares recorren a armes espirituals. No obstant això, els xics, que es recolzen en l'autoritat oficial de l'escola, demostren estar millor armats. L'*amour propre* ferit dels pares sovint es gira contra l'estat. Açò succeeix generalment en les famílies hostils als objectius fonamentals del nou règim. La majoria dels pares proletaris es reconcilien ràpidament amb la pèrdua de part de la seua autoritat paterna a mesura que l'estat assumeix quasi totes les obligacions que abans requereien sobre ells. No obstant això, també en aquests sectors hi ha conflictes generacionals, i en els camperols són especialment aguts. ¿És bo o roí que així siga? Jo pense que és bo. D'una altra forma no s'avançaria.

Permeten-me parlar de la meua pròpia experiència. Als dèssset anys haguí de trencar amb la meua família. Mon pare havia tractat de decidir el curs de la meua vida. Em digué: "Les coses per les quals tu lluites no ocurreran ni en tres-cents anys." I aleshores només es tractava de l'enderrocament de la monarquia. Més tard mon pare compregué els límits de la seua autoritat i torní a establir relacions amb la meua família. Després de la Revolució d'Octubre compregué el seu error. "La teua veritat era més forta", em digué. Hi havia milers d'exemples com aqueixos; després foren centenars de mils i milions. Caracteritzen la situació d'una època en què "el lligam de les generacions" es trenca en trossos.

13.- És cert que el bolxevisme castiga la religió i posa fora de la llei la pràctica religiosa?

Milers de vegades, amb fets, proves i testimonis s'ha refutat aquesta afirmació deliberadament falsa. Per què es torna a plantejar contínuament? Perquè l'església es considera perseguida quan no es veu recolzada pels diners de l'estat i la força policial i quan no es persegueix els seus adversaris.

En molts països es considera un crim la crítica científica a la fe religiosa; en d'altres simplement se la tolera. L'estat soviètic actua d'una altra manera. Lluny de considerar un crim la fe religiosa, tolera l'existència de distintes religions però, alhora, recolza obertament la propaganda materialista contra la religió. És precisament aquesta situació el que l'església interpreta com a persecució religiosa.

14.- És cert que l'estat bolxevic, tot i que hostil a la religió, capitalitza no obstant això els prejudicis de les masses ignorants? Per exemple, els russos

consideren que cap sant podrà anar al cel si el seu cadàver no resisteix la descomposició. És per això que els bolxevics preserven artificialment la mòmia de Lenin?

No; aqueixa és una interpretació totalment incorrecta, determinada pels prejudicis i l'hostilitat. Puc afirmar-ho amb tota llibertat ja que des d'un principi, igual que la viuda de Lenin, N. K. Krupskaia, m'oposí decididament a l'embalsamament, el mausoleu i tota la resta. No tinc cap dubte que si Lenin, en el seu llit de malalt, hagués pensat per un moment en què es tractaria el seu cadàver com al d'un faraó, hauria apel·lat indignat al partit. Plantegí aquesta objecció com el meu argument principal. No s'havia d'usar el cos de Lenin contra l'esperit de Lenin.

També assenyalí el fet que la "incompressibilitat" del cadàver embalsamat de Lenin podia donar lloc a supersticions religioses. Krasin, que defensava i aparentment fou l'iniciador de la idea de l'embalsamament, hi objectà: "al contrari, allò que en mans dels capellans apareixia com un miracle en les nostres serà un problema de tecnologia. Milions de persones tindran una idea de com era l'home que introduí canvis tan grans en la vida del nostre país. Amb ajuda de la ciència, podem satisfer aquest justificable interès de les masses i al mateix temps els explicarem el misteri de la incompressibilitat."

Indubtablement l'alçament del mausoleu tenia un objectiu polític: enfortir per a l'eternitat l'autoritat dels deixebles a través de l'autoritat del mestre. No obstant això, açò no pot ésser interpretat com una capitalització de la superstició religiosa. Als visitants al Mausoleu se'ls diu que li correspon a la química el mèrit de la preservació del cadàver.

Les nostres respostes no pretenen adornar la situació actual de la Unió Soviètica, subestimar les conquestes econòmiques i culturals ni, molt menys, representar el socialisme com una etapa ja aconseguida. El règim soviètic és i continuarà essent durant molt de temps un règim transitori, infestat de contradiccions i dificultats extremes. No obstant això, hem de considerar els fets a la llum del procés. La Unió Soviètica carregà amb l'herència de l'imperi dels Romanov. Durant quinze anys visqué rodejada per un món hostil.

Aqueixa situació de fortlesa assetjada determinà que la dictadura assumís formes especialment dures. La política de Japó no es presta precisament a què en Rússia es desenrotlle un sentiment de seguretat; però també el fet que els Estats Units, que féu la guerra contra els soviets en territori soviètic, no haja establert fins avui relacions diplomàtiques amb Moscou ha tingut una influència enorme, i naturalment negativa, en el règim intern del país.